

stanovništva, tzv. "opravdani nacionalizam" 1945, Česi poimaju kao istorijsko breme, čega se neki mladi ispitanici čak i stide.

U celini uzev, prerada prošlosti u poslesocijalističkim režimima podstaknuta je složenim prožimanjem izmenjenog globalnog odnosa nacionalnih i ideoloških snaga u svetu i raznorodnih lokalnih interesa vladajućih snaga u pojedinim zemljama. Izmenjene globalne okolnosti nisu se uvek na isti način prelamale kod raznorodnih naučnih struja, a još manje kod oprečnih ideologija. Kod tumačenja svakog revizionizma ponaosob moraju se pored unutarnjih razloga imati na umu i konkretne protivrečnosti, interesi i motivi uticajnih struktura koje podstiču, ubrzavaju ili koče traganje za senkama prošlosti. Bez razumevanja globalnog stanja revizionizma lako se može preceniti originalnost i samostalnost procesa u vlastitoj sredini.

3. 3. Glavni uzroci prerade prošlosti u Jugoslaviji.

U državama bivše SFRJ građanski rat prilično jasno je otkrio podsticaj raznorodnih verzija revizija istorije. Šoviniistička prerada prošlosti normalizovana je, a manipulativni obrazac teorija o totalitarizmu doveden je do ekstrema, jer je socijalizam dodatno demonizovan kao fatalna istorijska internacionalistička zabluda balkanskih naroda. Sa raspadom SFRJ iščezla je odozgo nametana, ali ne odveć snažna jugoslovenska istorijska svest kao zajednička osnova ličnog i kolektivnog identiteta stanovnika najveće balkanske države. Kod krizom zahvaćenih pojedinaca rasla je nesigurnost identiteta, a kod vladajućih grupa praznina u duštvenointegrativnim sadržajima je postala eksplozivna. Ipak je ovaj dvostruki idejni vakuum relativno brzo prevladan već ranije postupno pripremljenim nacionalnim identitetom. Pored jačanja nacionalnog ponosa, svako oživljavanje nacionalne istorije podrazumeva relativizaciju nasilja u ime nacionalne ideje (u ratu, ali i u etničkom čišćenju). Slepí patriotizam (za razliku od kritičkog) optužuje borbu protiv senki prošlosti vlastite nacije kao izdaju ili mazohizam. U najboljem slučaju kao nepotrebnu i nelagodnu opomenu u trenucima homogenizovanja nacije. U diskusijama oko fašizma konzervativni nemački istoričari i danas shvataju svoju domovinu kao zemlju žrtava, a ne dželata. Zato nacionalno iskorenjene pojedince treba osveščivati, jer je gubitak istorije uzrok slabe integracije i moralnog rasula nacije. Naglo priklanjanje zaštitničkom pribežištu nacionalnog identiteta nesigurnim pojedincima vraća sigurnost, a vladajućim snagama bitno olakšava manipulaciju osećajnim potencijalom nacionalnog. Što se politika oslanja na dublji sloj osećajne pripadnosti i uspeva da ga aktivira, to su šire mogućnosti manipulacije. Međutim, u ovom procesu ne može se bez racionalnih sadržaja. Restauracija nacionalne historiografije je pojačano traganje za osloncem i identitetom, neophodno dezorijentisanim pojedincima ali i vladajućim snagama. Potrebna je prerada prošlosti poduprta autoritetom akademskih istoričara. Još od stvaranja nacionalnih država manje ili više mitologizovana istorija bila je idejna podloga za stvaranje državnog i nacionalnog identiteta. U idejnom i vrednosnom vakuumu nakon sloma evropskog jednopartijskog socijalizma došlo je do gubitka orijentacije i pojačanog traganja za identitetom kao osloncem državne i lične sigurnosti. Dok u Zapadnoj Evropi uglavnom samo konzervativci gledaju na potiskivanje nacionalizma kao na gubitak identiteta, u bivšim socijalističkim državama situacija je složenija. Ovde za identitetom preko nacionalizma tragaju i mnoge struje levice.